

Forprosjekt Flakstad kommune - Bolyst

Skjelfjord - i tiden

Rapport pr 15.4.2011

Frid Arntzen, prosjektleder

Bakgrunnshistorie:

I 2010 er det 70 år siden Norge ble invadert av Tyskland og Skjelfjord ble satt på kartet da den britiske og allierte flåte brukte fjorden til hvile og reparasjonshavn.

Et stort antall britiske og allierte fartøyer befant seg i Skjelfjord i noen hektiske uker i april - mai 1940. Mange av marinefartøyene var skadet, tildels sterkt skadet etter det første slaget ved Narvik.

Lokale krefter rekvirerte redningsfartøy. "Stærkodder" ankom Skjelfjord med dykkere fra Lorentzens Mekaniske Verksted i Kabelvåg. Dykkere og lokale krefter fikk skipene midlertidig reparert med treplugger, sement og sauetaig, til britenes store forbauselse. En hel måned fikk flåten ligge i skjul før de ble oppdaget av tyske fly. Da startet bombeangrepene. I en uke rundt pinsetider i 1940 pågikk angrepene. 5 britiske soldater ble drept. En del av sivilbefolkningen i Skjelfjord ble evakuert og andre søkte tilflukt i "Pannkaka" – hulen i Storura.

Disse ukene i 1940 satte spor i befolkningen i Skjelfjord. Lokale krefter startet arbeidet med å reise en minnestein til ære for dem som ga sitt liv for frigjøringen av Norge, men også for å minnes de hendelsene som fant sted i Skjelfjord.

Etter hvert ble Skjelfjord Innbyggerforening involvert i arbeidet. Prosjektet har fått en fremtidsrettet profil som består av flere faser: Krigshistorien sees i sammenheng med bygdas egen fiskebonde kultur og skal utnyttes kommersielt.

Kommunal-og regional departementets tildeling av Bolystmidler.

I 2010 lyste Kommunal- og regionaldepartementet ut inntil 32 millioner kroner til prosjekter som kan skape bolyst i distriktskommuner.

I det Skjelfjord i Flakstad kommune sto på hode i forkant av Minnesteinavdukingen 28. August i 2010 kom meldingen om at Flakstad, og i dette tilfellet Skjelfjord, var innvilget Bolystmidler fra KRD. Dette var en gledelig nyhet og en motivasjonsfaktor for fortsatt utvikling av bygda.

Allerede før sommerferien ble det første møtet mellom Skjelfjord Innbyggerforening og Flakstad kommune, ved næringskonsulent Kurt Atle Hanssen avholdt. Møtet hadde primært som oppgave å avklare mandat, rollefordeling, gjennomgå budsjettammene og nedsette en prosjektgruppe.

Bolystprosjektet Skjelfjord - i tiden så dagens lys og ble ikke videreført som en del av Skjelfjord Innbyggerforening, men som et selvstendig prosjekt ledet av en styringsgruppe bestående av:

Kurt-Atle Hanssen, prosjektleder Flakstad kommune
Frid Arntzen, prosjektleder Bolyst Skjelfjord
Magnhild Johnsen, Skjelfjord
Ranveig Myklebust, Skjelfjord
Arthur Johnsen, Skjelfjord

Fase I. Historie og minneområde.

Styringsgruppen satte ned en gruppe som samlet inn historisk materiale: Kontakt med interesseforeninger til to av skipene som deltok i slaget ved Narvik i 1940 og som ble reparert i Skjelfjord; HMS Penelope Association og HMS Cossack Association ble videreført. Prosjektet har nær kontakt med veteranen Bill Harlow som var i tjeneste på HMS Penelope i 1940. Historiske foto og dokumenter ble benyttet etter tillatelse fra eier.

Erindringsmøte ble holdt hvor Lofotens eldre befolkning var oppfordret til å fortelle hva de husket fra krigen i Skjelfjord. Over 30 personer møtte fra Moskenes i vest til Vågan i øst. Viktig informasjon ble dokumentert på lydfil av Lofoten Fiskeværsmuseum Å.

En del av det historiske materialet publiseres på bygdas nettside. (www.skjelfjord.net)

Det ble reist en infotavle med kart og informasjon, som gir en kortversjon av krigshendelsene, samt viser til nettsider med utfyllende informasjon. Informasjonstavlen ble reist samtidig med minnesteinen over krigshendelsene. Rekkverk og trebenker ble oppført. Alt dette arbeidet ble gjennomført ved hjelp av dugnad.

Minnestein og tavle ble plassert på den kommunale molo som ligger på vestre side av Skjelfjord, etter tillatelse fra Flakstad kommune. Tilrettelegging av flyte kai ble gjennomført på dugnad i regi av Skjelfjord Marina.

Totalt ble området et vakkert rekreasjonsområde med historisk tilknytning, med mulighet for rast og parkering. Kai og molo har lyssetting og strøm.

Videreutvikling av området er planlagt med etablering av rorbuer til utleie for reiseliv og overgangsboliger for lokalbefolkningen.

Fase 2. Fysiske kulturminner.

Informasjonstavlen viser kart over en kultursti som består av 9 ulike krigskulturminner i Skjelfjord.

Et av krigskulturminnene er Ungdomshuset, bygd av tyske brakker som ble fraktet fra Narvik omkring 1950.

I juli 2010 viste ungdomshusets lokaler en utstilling med tema Skjelfjord 1940- 45. Utstillingen besto først og fremst av foto. I tillegg uniformer, effekter og andre gjenstander fra perioden. Flere av gjenstandene og alle uniformer var utlånt av Lofoten krigsminnemuseum i Svolvær.

Prosjektet ønsket kafédrift i tilknytning til utstillingen. For å muliggjøre dette måtte ungdomshuset renoveres. Ungdomslaget U.L.Viljen sto som ansvarlig for renoveringen av bygget. Flakstad kommune innvilget støtte til opprusting av kjøkken og sal til dagens standard.

Etter renoveringen ble huset leid ut til Skjelfjord Rorbuer som startet kafé i et prøveprosjekt. Kaféen var et supplement til utstillingen og hadde åpent i juli måned med enkel servering

av lokal mat. Tilbudet var godt besøkt av både tilreisende og lokalbefolkning.

Andre krigskulturminner består av bunkersanlegg, nedslagsfelt etter bomber og ei hule som lokalbefolkningen benyttet som tilfluktsrom. I tillegg gården som tidligere var lensmannsgård, samt et fjøs benyttet som fangeleir. For å lette tilgjengeligheten ble det markert stier til de ulike kulturminnene. Alle stiene ble koblet til fylkesveien. Det ble skiltet og laget enkle kart. Skjelfjord Grendelag fikk ansvaret for å rydde bunkersene for plantevekter o.a. Ramberg skole viste stor interesse for det lokale prosjektet og inngikk et samarbeid. To skoleklasser på mellomtrinnet var med å rydde bunkere og merke stier. Skjelfjord Innbyggerforening hadde en historipresentasjon med lysbilder for flere klasser ved skolen. Dette ga elevene et lokalt kunnskapsgrunnlag før de skulle delta i prosjektet.

Fase 3. Minnesteinavduking.

28. august 2010 avduket Skjelfjord Innbyggerforening sammen med flere samarbeidsparter en minnestein over falne og hendelser som fant sted i Skjelfjord i 1940.

- Nordnorsk Bemanning deltok med sitt nettverk innen

forsvar og kystvakt og sjøfartskompetanse. I tillegg støttet de prosjektet økonomisk.

- Flakstad kommune deltok økonomisk, med kompetanse, møtevirksomhet, med praktisk hjelp og utlån av materiell.
- Sjøheimevernet deltok økonomisk. De representerte ved avduking, stilte med kystvaktfartøy, militære vakter og skaffet endel materiell og deltok i noen beslutningsmøter.
- I tillegg hadde avdukingsseremonien en mengde støttespillere lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Samt sponsorer.

I forkant var Flakstad Bo - og Servicesenter (FBS) utlånt fra Flakstad kommune til fri benyttelse for utenlandske gjester og tilstelninger på seremoni dagen. FBS ble klargjort for beboelse etter at bygget over en tid hadde stått tomt. 7 overnattingsgjester fra Australia og England ble innlosjert her. Minnesteinen ble avduket ved en høytidelig og offentlig seremoni, med innbudte gjester, kulturinnslag og kranse-

nedleggelse. Seremonien var åpen for offentligheten. Blant publikum var også en ungdomskoleklasse som hadde lokalhistorien som en del av sitt undervisningsopplegg.

På dagen for minnesteinavdukingen ble det servert lunsj på FBS for innbudte gjester.

Skjelfjord Grendelag gjennomførte Teaparty Kafé. Et enkelt kafé tilbud for publikum i et innleid partytelt.

Krigsminneutstillingen var et tilbud for publikum i nær tilknytning til kafeen. Kulturminnestien premierte turdeltakere.

Kystvaktskipet "Heimdal" var til stede i Skjelfjord og innbudte gjester ble servert lunsj om bord. Fra kystvaktskipet ble det lagt ned krans på havet i områder der britiske soldater fikk sin grav. Etter lunsj ble en uhøytidelig rokonkurranse gjennomført etter britisk mal.

Mot slutten av dagen ble det arrangert middag for innbudte gjester, med innlegg, taler og kulturinnslag. Gjestelisten besto av norske og britiske veteraner, representanter fra Royal Navy, kystvakt, sjøheimevern, kommunen, fylke og lokale personer med betydning for historien og prosjektet. To ungdomsskoleelever holdt innlegg på to språk. Dette var en del av Ramberg skoles engasjement og en del av deres undervisning.

Begivenhetene ble dekket i lokal- og riksdekkende media.

Evaluering 2010.

Kort tid etter minnesteinavdukingen ble de første evalueringsmøtene holdt. Hva ønsket vi å videreutvikle? Prosjektet skulle forankres i størst mulig grad lokalt, og det ble avholdt et

folkemøte 17. September, hvor utvikling av Bolyst Skjelfjord og videre engasjement sto på dagsorden. Prosjektgruppen ville kartlegge hva som var realistisk å gjennomføre. Hvem i bygda hadde interesse for å delta og hvordan skulle midlene komme bygda til gode.

Videreutvikling 2011.

Prosjektet Skjelfjord - i tiden fortsatte innsamlingen av historisk dokumentasjon for å utnytte Skjelfjords krigshistorie kommersielt via foto/film og lyd med spesiell vekt på interaktive medier. Sommeren 2011 åpner en videreutviklet utstilling hvor det vises en kort dokumentarfilm av Skjelfjords historie i 1940. Autentiske foto fra begivenhetene i Skjelfjord og uniformer som har tilhørt en av veteranene fra de britiske fartøyene i Skjelfjord utstilles. I tilknytning til utstillingen vil det drives et kafétilbud. Ungdom i sommerjobb driver kafeen og guider i utstillingen. I tillegg markedsføres kulturminnesteiene som består av ni kulturminner.

Det er gjennomført fem intervjuer ved hjelp av video opptak. Disse filmintervjuene er med personer som opplevde krigen i Skjelfjord, eller opplevelser som kan knyttes til Skjelfjord. Flere intervjuer planlegges. Dokumentasjonen fra eldre personer som opplevde krigen er avgjørende for det tilbudet som kan bygges opp i Skjelfjord.

Historiske bygninger og ledige hus er kartlagt, for å skaffe oversikt over et potensielt utleiemarked. Byggmester er kontaktet for kartlegging av mulige nybygg i forbindelse med

eksisterende fasiliteter. Utleiemuligheter er en viktig logistisk faktor i et bredt reisetilbud.

Møter avholdt ang samarbeid og sikring av historisk materiale etter Hartvig Sverdrup og hendelsene under krigen. Det planlegges et samarbeid for presentasjon av historisk materiale og aktiviteter på ulike steder i Flakstad og Moskenes kommune.

Møter avholdt med Museum Nord, Nord-norsk Fiskeværsmuseum, Å og Moskenes og Flakstad historielag. Begge institusjonene vil være samarbeidsparter i prosjektet Skjelfjord - i tiden. Skjelfjords historie knyttes sammen med Norsk Telemuseum, Sørvågen og Nord-norsk Fiskeværsmuseum under tema Fiske under krigen.

I tillegg jobbes det for å få etablert et mulig samarbeid med Nordland kunst- og filmfagskole, Kabelvåg for utvikling av digital formidling. Også mulige interaktive effekter er av interesse. Ideene om å bygge opp et digitalt, kreativt miljø for produksjon av film, digitale spill, lyd installasjoner o.l. har dukket opp.

Prosjektet Skjelfjord - i tiden har inngått et samarbeid med Impressario Lofoten, hvor produksjon av lyd til film og lydeffekter til utstillinger er grunntanken. I tillegg er kulturelle aktiviteter planlagt.

